

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МЕДИЧНИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА ФІЗІОЛОГІЇ І ПАТОФІЗІОЛОГІЇ

Опорний конспект лекції з фізіології
на тему:

Механічна робота серця

Серце як насос

Передсердя

Шлуночки

Клапанний апарат

нагнітальна

транзитна

ендокринна

рецепторна

регуляторна

резервуарна

нагнітальна

забезпечення
направленого
руху крові

Клапанний апарат

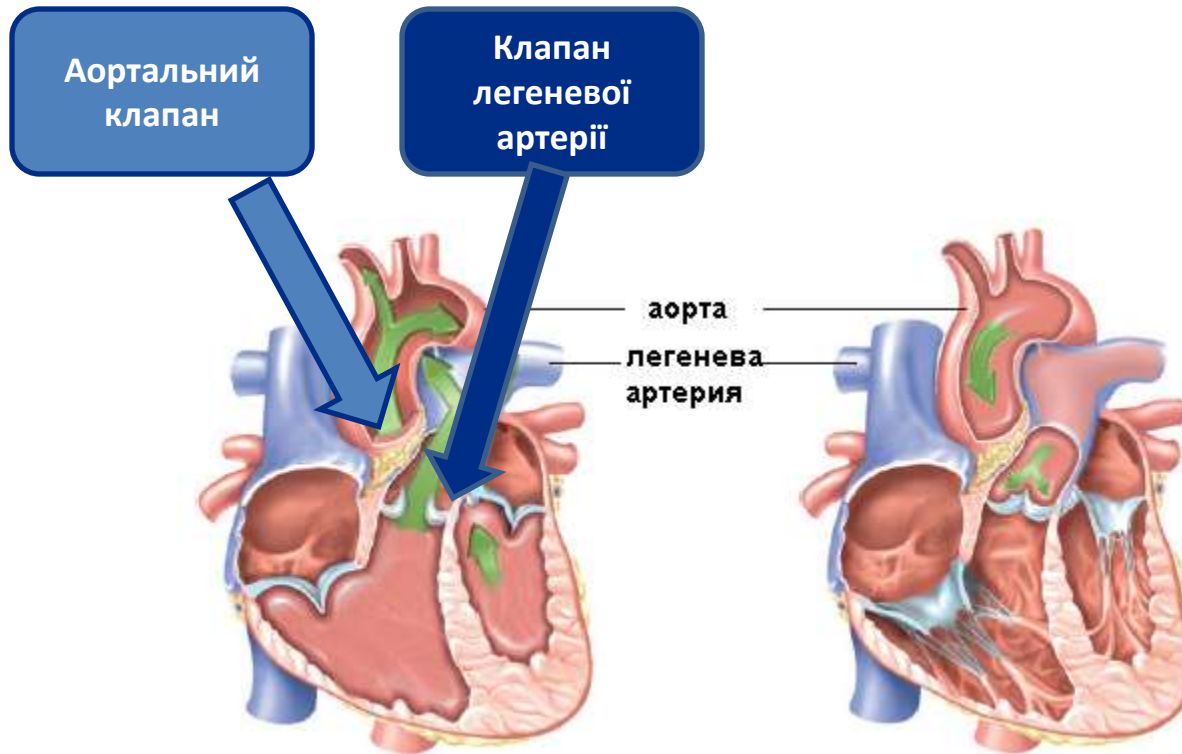
Клапани можуть знаходитись у 2-ох станах:

- відкриті (при цьому сусідні камери сполучаються)
- закриті (при цьому сусідні камери не сполучаються).

Стан клапанів залежить від тиску в двох сусідніх камерах.

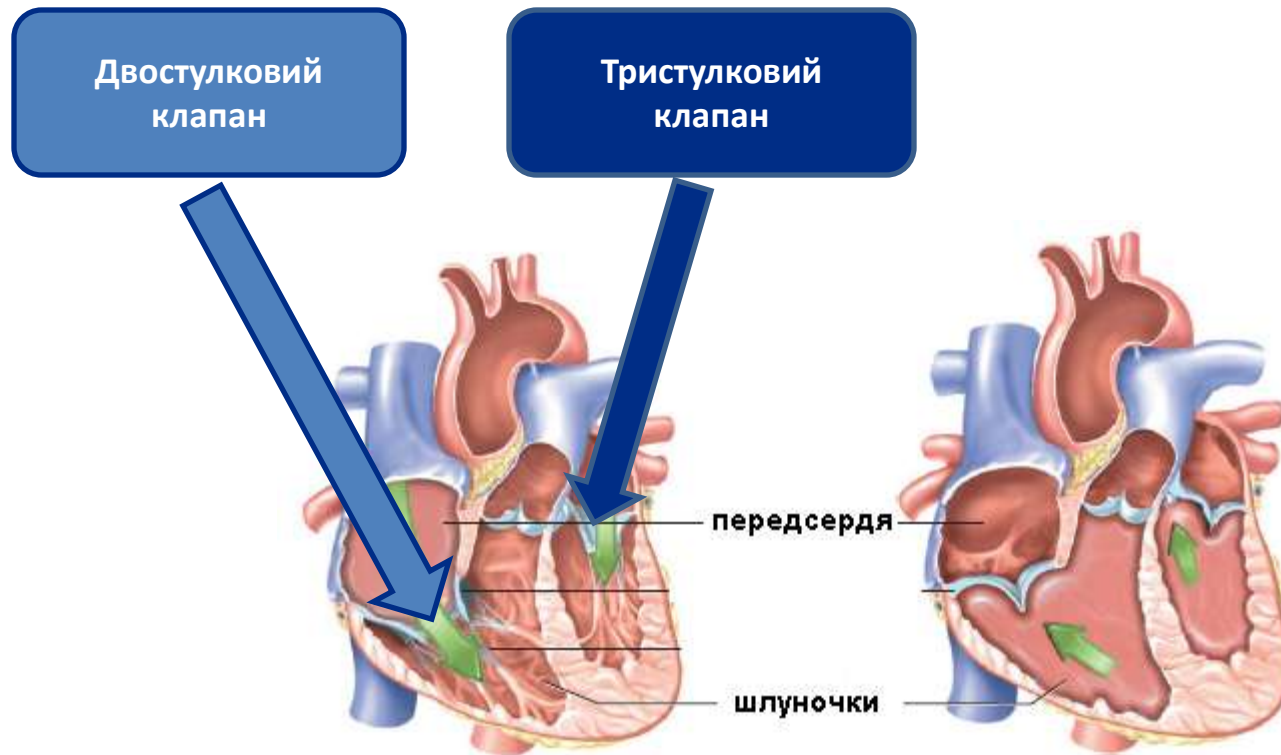
Клапанний апарат

Півмісяцеві клапани відкриті, якщо тиск у шлуночках більший рухається в артерії.

Півмісяцеві клапани закриті, якщо тиск у артеріях більший, ніж у шлуночках.

Клапанний апарат

Атріо-вентрикулярні
клапани відкриті,
якщо тиск у передсердях
більший, ніж тиск
шлуночках.
Кров з передсердь
рухається у шлуночки.

Атріо-вентрикулярні
клапани закриті,
якщо тиск у
шлуночках більший,
ніж тиск
у передсердях.

Тони серця

1 тон

виникає під час закриття АВ-клапанів у систолу шлуночків

2 тон

виникає під час закриття півмісяцевих клапанів в протодіастолічний інтервал

3 тон

виникає при ударі крові об стінку шлуночків під час швидкого наповнення у діастолу

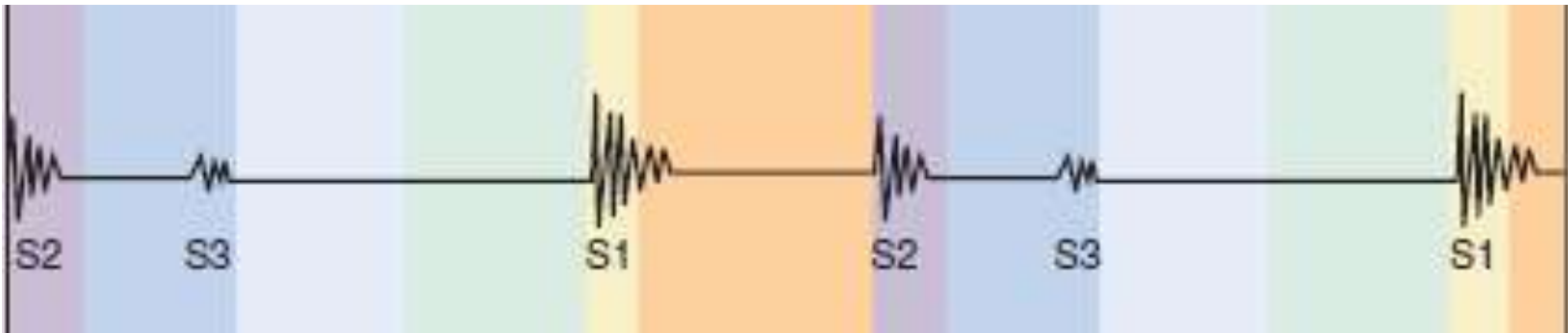
4 тон

виникає при ударі передсердь об кров під час систоли передсердь

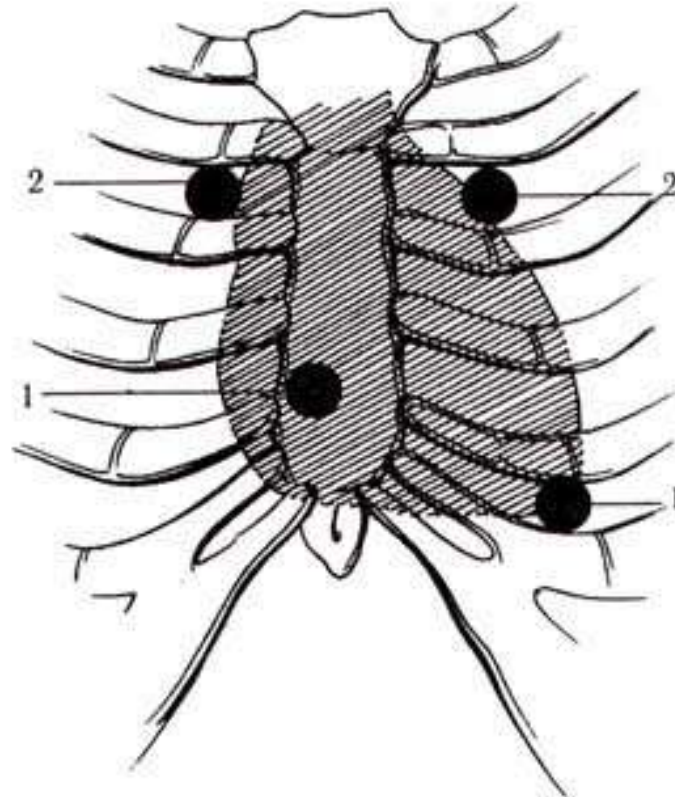
Методи вивчення тонів серця

Аускультация

Фонокардіографія

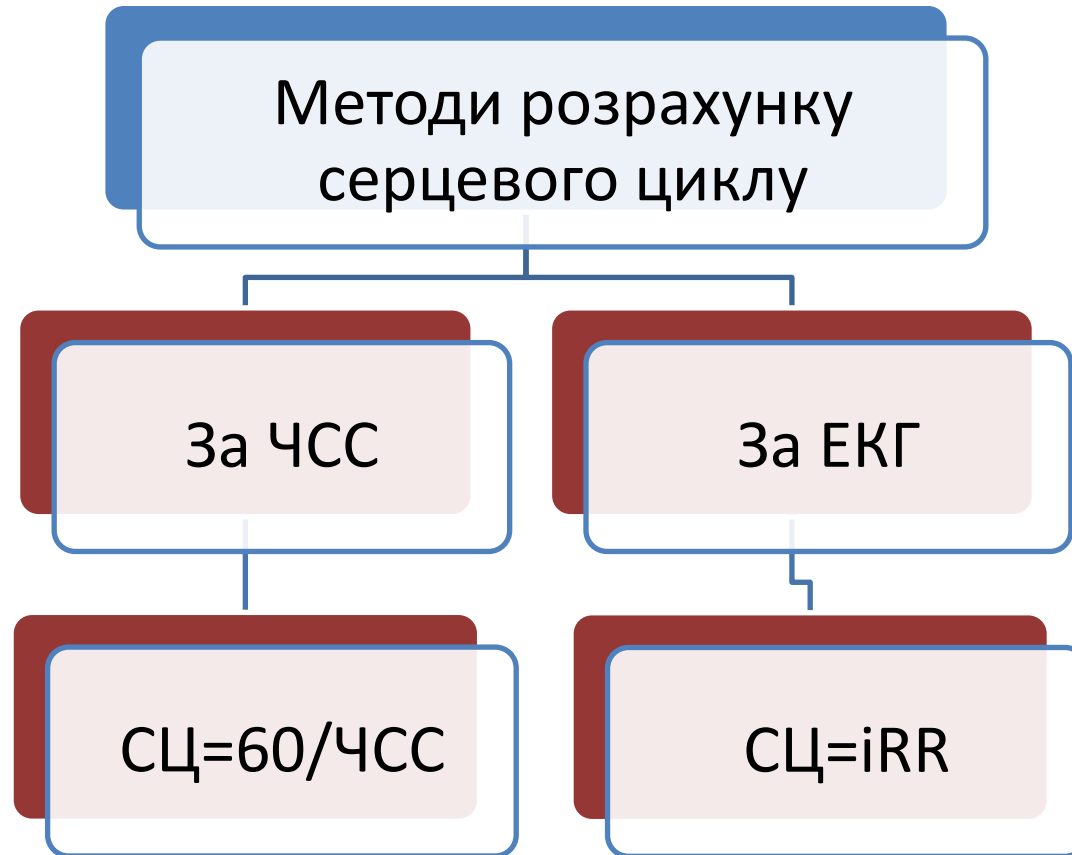
Аускультация

**Проекція точок аскультації
тонів серця:** 1 – ділянки аскуль-
тації I тону; 2 – ділянки аскуль-
тації II тону.

Серцевий цикл – період часу від початку одного скорочення до початку наступного.

Фазова структура серцевого циклу

Серцевий цикл 0,8 с	Систола шлуночків 0,33 с	Період напруження 0,08 с	Фаза асинхронного скорочення 0,05 с
			Фаза ізометричного скорочення 0,03 с
		Період вигнання 0,25 с	Фаза швидкого вигнання 0,12 с
			Фаза повільного вигнання 0,13 с
	Діастола шлуночків 0,47 с	Період розслаблення 0,12с	Протодіастолічний інтервал 0,04 с
			Фаза ізометричного розслаблення 0,08 с
		Період наповнення 0,35 с	Фаза швидкого наповнення 0,08 с
			Фаза повільного наповнення 0,17 с
			Пресистолічна фаза 0,1 с

Серцевий цикл починається з виникненням збудження в сино-атріальному вузлі. Від нього збудження надходить до передсердь і починається систола передсердь, яка триває 0,1с.

Після систоли передсердь починається систола шлуночків, яка складається з двох періодів : періоду напруження і періоду вигнання.

Період напруження

Об'єм крові у шлуночках не змінюється, тиск зростає.

Фаза асинхронного скорочення.

Збудження поширюється по провідній системі шлуночків , починають скорочуватись поодинокі кардіоміоцити. Тиск крові у шлуночках дорівнює 0. У кінці фази збудження охоплює всі волокна міокарда шлуночків і тиск починає зростати. Як тільки тиск у шлуночках стане більшим, ніж тиск у передсердях, закриваються АВ-клапани, виникає 1 тон серця. Півмісяцеві клапани теж закриті, оскільки тиск у шлуночках менший, ніж в артеріях.

Фаза ізометричного скорочення.

Починається з моменту закриття АВ клапанів. Півмісяцеві клапани також закриті. Об'єм шлуночків не змінюється. Але волокна міокарда скорочуються, тому тиск у шлуночках зростає. Напруга м'язових волокон зростає при постійній довжині , тому скорочення називається ізометричним. Лівий шлуночок набирає округлої форми, піднімається і з силою б'є по внутрішній поверхні грудної стінки - виникає серцевий поштовх. У кінці фази тиск у лівому шлуночку зростає до 70-80 мм рт ст., у правому – до 15-20 мм рт ст..

Період вигнання

**Тиск спочатку зростає, а потім зменшується,
об'єм крові зменшується.**

Фаза швидкого вигнання

Починається з відкриття півмісяцевих клапанів, як тільки тиск у шлуночках стане більшим, ніж у артеріях. Тиск у лівому шлуночку збільшується до 120-130 мм рт ст., а в правому - до 25 мм рт ст. Кров виштовхується в судини швидко і з великою силою. У цю фазу в артерії надходить 75% ударного об'єму крові.

Фаза повільного вигнання.

Тиск у шлуночках починає зменшуватись і стає навіть меншим, ніж в артеріях. Але кров завдяки наданій їй великій кінетичній енергії продовжує надходити в артерії ще деякий час. На цьому систола шлуночків закінчується і починається діастола.

Період розслаблення.

Тиск крові зменшується, об'єм не змінюється

Протодіастолічний інтервал -

інтервал від початку розслаблення шлуночків до закриття півмісяцевих клапанів. Розслаблення міокарду шлуночків призводить до зменшення тиску в шлуночках. Кров починає рухатись назад і закриває клапани. Виникає 2 тон.

Фаза ізометричного розслаблення.

І півмісяцеві, і АВ-клапани закриті. Об'єм крові не змінюється, а тиск у шлуночках зменшується до 0 мм рт ст. Наприкінці фази тиск у шлуночках стає меншим, ніж у передсердях і АВ-клапани відкриваються.

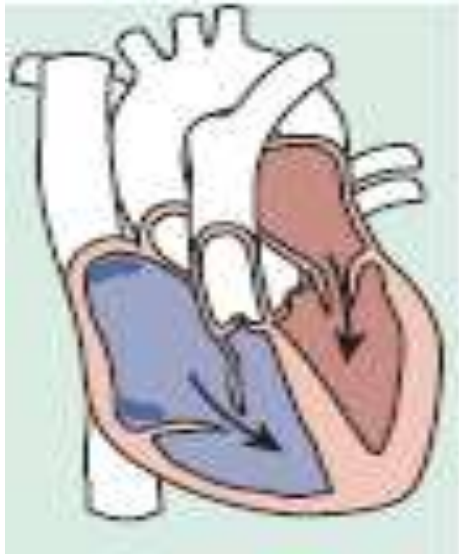
Період наповнення.

Об'єм шлуночків збільшується, тиск майже не змінюється.

Фаза швидкого наповнення.

Починається з моменту відкриття АВ-клапанів і кров, яка була депонована у передсердях швидко надходить до шлуночків. Виникає 3 тон.

Фаза повільного наповнення. Кров іде у шлуночки із вен, проходячи через передсердя транзитом.

Пресистолічна фаза. Під час цієї фази додатковий об'єм крові виштовхується із передсердь у шлуночки завдяки скороченню передсердь. Виникає 4 тон. Тиск у передсердях зростає до 5-8 мм рт ст. Тиск у шлуночках зростає, але залишається меншим, ніж у передсердях.